

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Сумська філія

Кафедра гуманітарних дисциплін

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**з навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

081 Право (право)

**№6 за темою «ОСОБЛИВОСТІ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»**

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. №7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 р. №8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 р. №2

Розробник:

Професор кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії ХНУВС, канд. іст.
наук, ст. наук. співр. Надія ДЕМИДЕНКО

Рецензент:

Професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Харківського
національного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук,
професор Олександр ТЯГЛО

План лекції

1. Зміст адвокатської діяльності.
2. Специфіка роботи судді.
3. Юрист на підприємстві. Юридична консультативна діяльність.

Рекомендована література

Основна

1. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.]; за ред. Ю. М. Оборотова.: Фенікс, 2012. 492 с.

URI: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/3325>

2. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. Харків: Вид-во НУВС, 2002. 336 с.

URI: <http://librarium.freehostia.com/pravo/deontolog/10/yuridichna-deontologiya-bandurka-skakun.html>

Додаткова

1. Оборотов Ю. М. Традиції та оновлення у правовій сфері: питання теорії (від пізнання до розуміння права) : монографія :Юридична література, 2002. 280 с.

URI: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=7lZqLKsAAAAJ&hl=ru>

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [сайт].
URI: <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України. [сайт]. URL: <http://www.rada.kiev.ua>
3. Кабінет Міністрів України. [сайт]. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки України. [сайт].
URL: <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.ua
5. Державна служба статистики України. [сайт].
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Інтернаука; видавничий дім. [сайт]. URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/poleznaya-informatsiya/doi/>

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

1. Зміст адвокатської діяльності.

Адвокат (від латин. *advocare*— «кликати на допомогу») — це людина, що обрала своєю професією надання юридичної допомоги. Основне завдання адвоката — усіма законними способами максимально ефективно захищати права й законні інтереси клієнта. Ефективний захист і представництво прав є метою й необхідним результатом професійної діяльності адвоката. Для того щоб стати адвокатом, людині потрібно мати вищу юридичну освіту, скласти спеціальний іспит, прийняти присягу адвоката, отримати ліцензію (дозвіл) на заняття адвокатською діяльністю.

Адвокат здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені законодавством, юрист, що надає професійну правову допомогу громадянам і організаціям усіма способами (консультаціями, судовим захистом, представництвом), передбаченими законодавством Адвокатська діяльність -

незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту види адвокатської діяльності:

- надання правової допомоги
- захист забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого,
- надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань.

Основне призначення адвоката — виконання обов'язків усіма законними способами максимально ефективно захищати права й законні інтереси клієнта. Ефективний захист і представництво прав є метою й необхідним результатом професійної діяльності адвоката. Ст. 59 Конституції України проголосила основні функції адвоката: забезпечення права на захист від звинувачення і надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах.

Стаття 1. Визначення основних термінів

5) захист - вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення;

Будь-яке втручання в діяльність адвоката заборонено законом. Не може бути внесено подання органом дізнання, слідчим, прокурором, а також винесено окреме визначення щодо правової позиції адвоката в справі. Діяльність адвоката може бути припинена рішенням кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури

Виключається робота адвоката за сумісництвом у суді, прокуратурі, державному нотаріаті, органах внутрішніх справ і служби безпеки, державному управлінні.

Крім того, щоб стати висококваліфікованим адвокатом, треба мати постійну практику, багато читати спеціальної літератури і юридичної періодики, вивчати досвід колег, опановувати основи ораторської майстерності, уміти переконувати інших людей у правильності своєї позиції.

Майбутньому адвокату дуже важливо навчитися працювати з юридичними джерелами — знати систему законодавств і вміти знаходити відповіді на запитання, що виникають у процесі професійної діяльності.

2. Специфіка роботи судді.

Суддя — це професійний юрист, який наділений у встановленому порядку відповідними повноваженнями і здійснює від імені держави правосуддя, виносить рішення й вирoki, визначає покарання особам, що скоїли злочин. Професія судді є однією із найдавніших і особливо відповідальних юридичних

спеціальностей. Суддя (лат *judex*) - посадова особа відповідного суду, яка у встановленому законом порядку призначена (чи обрана) для здійснення правосуддя і виконання суддівських обов'язків на професійній основі. Суддя є носієм судової влади. Правосуддя є формою захисту права судовою владою, що виражається в розгляді і вирішенні цивільних, кримінальних, адміністративних справ, а також економічних (господарських) спорів в цілях охорони прав і законних інтересів громадян, організацій, суспільства і держави. Рішення суду є актом правосуддя із захисту порушеного або оспорюваного права

Усі судді володіють єдиним статусом і різняться лише компетенцією. Принципи статусу суддів - незалежність, підпорядкування Конституції й іншим законам держави, незмінюваність, недоторканність, правова захищеність.

Корпус суддів в Україні - значний судді місцевих загальних і спеціалізованих (господарських і адміністративних) судів, судді апеляційних судів - загальних і спеціалізованих (адміністративних, господарських), судді вищих спеціалізованих судів (Вищого господарського і Вищого адміністративного), судді Верховного Суду України, який є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції, а також судді Конституційного Суду України. Основне навантаження судової діяльності припадає на місцеві суди, які діють у межах району, міста (окрім міст районного підпорядкування), району в містах, декількох районів або району і міста одночасно (міськрайонні), а також військові суди гарнізонів. Місцевий суд є судом першої інстанції і розглядає справи, віднесені процесуальним законом до його підсудності. У назві місцевого суду використовується назва населеного пункту, в якому він знаходиться. Не може бути суддею особа, яка має судимість, обмежена в дієздатності або визнана недієздатною за рішенням суду.

Суддя не може належати до політичних партій і профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, займати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, окрім наукової, викладацької і творчої.

Встановлення недоторканності суддів Конституційного Суду України і суддів судів загальної юрисдикції (суддя не може бути затриманий чи арештований до винесення обвинувального висновку судом без згоди на те Верховної Ради України) обумовлено необхідністю правового забезпечення їх безперешкодної діяльності.

У процесі здійснення правосуддя суддя:" вивчає матеріали конкретних справ; аналізує законодавство й судову практику; вислуховує пояснення громадян, готуючи справу до розгляду; слухає справи й виносить щодо них відповідне рішення (або вирок).

Діяльність судді багатогранна, охоплює всі сфери спілкування між людьми, і тому набір принципів, норм, що стосується професійної етики судді, досить умовний, як і саме поняття професійної етики. Однак є певна специфіка в діяльності судді, що пов'язана з моральними ситуаціями, що не зустрічаються в інших професіях, але є звичайними для правосуддя (наприклад, обов'язок не розголошувати таємницю наради, як і те, що відбувалося у закритому судовому засіданні).

Суддею може стати громадянин України, який проживає на території України не менше десяти років, має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше ніж три роки, який досягнув віку 25 років. Уперше суддів призначає на посаду Президент України строком на п'ять років. Після закінчення цього терміну Верховна Рада України призначає суддів безстроково.

3. Юрист на підприємстві. Юридична консультативна діяльність.

Юрисконсульт (від латин. *jurisconsultus*— «радник права») — це фахівець, що професійно знається на законодавстві та здійснює правовий супровід комерційної діяльності (будівельної, видавничої, транспортної, фармацевтичної, торговельної та ін.) на певному підприємстві. На відміну від співробітників юридичних фірм, юрисконсульт захищає інтереси й вирішує проблеми тільки одного клієнта — свого роботодавця. Основне завдання юрисконсульта — забезпечити виконання закону на підприємстві й самим підприємством. Юрисконсульт складає і візує договори, накази, листи, претензії, заяви, стягує борги з несумлінних контрагентів, представляє і відстоює інтереси підприємства в судах, різних організаціях, документально оформляє всі укладені підприємством угоди. Юрисконсульт контролює прийом на роботу і звільнення співробітників, консультує бухгалтерію із приводу застосування різних норм Податкового кодексу, створює процедури прийняття рішень, супроводжує нові інвестиційні проекти та ін. Юрисконсульт (від лат.— правознавець) — працівник правової служби державного органу, комерційної і некомерційної організації, що забезпечує правовими послугами їх потреби.

Залежно від обсягу, характеру і складнощів правової роботи в міністерствах, підприємствах створюються юридичні управління (відділ, сектор, бюро, група і т. п.) або вводиться посада юрисконсульта відповідної категорії (юридична служба).

Основне призначення юрисконсульта полягає в забезпеченні правовими послугами потреб міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, державного підприємства, установи, комерційної або некомерційної організації. Робота юрисконсульта повинна бути спрямована на правильне застосування, неухильне дотримання актів законодавства, інших нормативних документів міністерством, підприємством, а також їх керівниками під час виконання покладених на них завдань і функціональних обов'язків.

Основні посади юридичної служби міністерства (підприємства) — керівник, його заступник, головний юрисконсульт.

На посаду керівника юридичної служби міністерства (підприємства), його заступника, головного юрисконсульта призначаються громадяни України: з вищою юридичною освітою;

стажем роботи за фахом не менше трьох років;

багажем необхідних знань і навичок у справі правового забезпечення державних або комерційних організацій та наданні інших видів допомоги.

Щоб стати юрисконсультом, достатньо мати вищу юридичну освіту. Оскільки юрисконсульт часто виступає як офіційний представник компанії,

мають значення презентабельна зовнішність, приємний голос, правильна мова, уміння наполягти на своєму, залишаючись стриманим, увічливим і тактовним.

Професіограми юридичних професій. Створення професіограм юридичних професій є частиною деонтологічної характеристики праці юриста. Кожна професія, крім загальних вимог, висуває до юриста (слідчого, прокурора, судді, нотаріуса, адвоката та ін.) специфічні вимоги. Підвищення якості праці юриста неможливе без врахування індивідуальних особливостей його особи і відповідності особистих якостей об'єктивним вимогам професії.

Професіограма є орієнтиром для підготовки юриста-спеціаліста, а також зразком для практикуючого юриста в сфері правозастосовчої, правоохоронної і контрольно-наглядової діяльності держави. Розробка професіограм (опис професії) — це проведення детального опису найбільш поширених, основних юридичних професій із зазначенням їх характерних функцій. Складовою частиною професіограм є психограма. Професіограма — це опис відносно стійких (стабільних) властивостей особи, необхідних для ефективної професійної діяльності.

У професіограмах юридичних професій виділяють такі основні аспекти (сторони) професійної діяльності юриста.

Соціальний — виражається в необхідності приймати соціально значимі рішення в процесі тлумачення і реалізації правових норм, виступати як захисник прав і законних інтересів громадян, організатор боротьби з правопорушеннями на дорученій ділянці, включаючи їх профілактику, проведення правової пропаганди серед населення, а також перевиховання злочинця.

Пошуковий — полягає в застосуванні юристом професійних навичок щодо встановлення фактів, що мають юридичне значення, у зборі інформації, необхідної для вирішення юридичних справ.

Реконструктивний — полягає в аналізі та узагальненні всієї зібраної юристом інформації з юридичної справи з метою відтворення уявної моделі ситуації, що потребує правової оцінки.

Комунікативний — відбиває сторони професійної діяльності юриста, пов'язані з постійним спілкуванням з людьми — колегами, клієнтами, учасниками справи і всіма тими, хто має відношення до справи.

Організаційний — передбачає ефективну реалізацію юрис том посадових повноважень, що виражається у вольових діях щод організації власної праці і ввіреного йому колективу.

Засвідчувальний — виражається в правильному документальному оформленні правових актів: рішень, постанов, протоколів, вироків та ін.

Певним аспектом професійної діяльності юриста є технічний аспект, що виступає спочатку на рівні свідомості (у вигляді знань формально-юридичних «параметрів» права, його структури, процедур і т. п.), потім у процесі цієї діяльності (як невід'ємний її «технічний» аспект) і, нарешті, в її результаті, що проступає в юридиз технічній якості акта, системі законодавства й ін.

Зазначені аспекти характеризують професійну діяльність бу. якого юриста, проте зміст і значимість їх повинні визначатися сто совно до конкретної

юридичної професії. У кожній із професій ці аспекти діяльності юриста виявляються в різному «наборі», діють з неоднаковою інтенсивністю. В залежності від особистих якосте юриста вони набувають своєрідного, неповторного характеру.

Розгляд професіограм у нижче запропонованій послідовності ніяк не означає, що перші юридичні професії мають пріоритет н іншими. Всі професії юриста покликані стояти на сторожі соціальних цінностей особи, суспільства і держави, і тому кожна з них має своє особливе і важливе значення для утвердження цих цінностей.

Поняття юридичної професії застосовується безвідносно до того, яку конкретну роботу виконує юрист; воно дає змогу охарактеризувати всі важливі якості юридичної професії. Разом з тим види юридичної роботи різняться за змістом, конкретними функціями, професійними якостями. Тому від юридичної професії необхідно відрізнати юридичні спеціальності, з яких вона складається. Основні юридичні спеціальності — слідчий, суддя, прокурор, адвокат, юрисконсульт, нотаріус.

Спеціалізація — важлива гарантія дотримання законності, яка створює можливість, по-перше, правильно і кваліфіковано вирішувати юридичні питання, по-друге — перевіряти з різних сторін законність і обґрунтованість юридичних рішень (оскільки юридичні дії щодо однієї і тієї самої справи здійснюються різними юридичними органами, наприклад адвокатом і прокурором).